

Муніципальне право

УДК 352.07:342.553

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18469763>

**«Ініціатива (не)карається»: як забезпечити активну участь громадян у
місцевому самоврядуванні**

Турченко Марія Андріївна,

аспірантка юридичного факультету

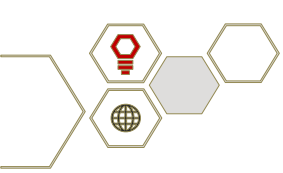
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0009-0001-1846-0377>

Прийнято: 16.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

Анотація. Вступ. Активізація участі місцевих жителів у вирішенні муніципальних питань є одним із пріоритетних напрямків розбудови локальної політики. В сучасній суспільній думці часто лунають голоси незацікавленості у політичній і суспільній активності, що має негативні тенденції на всіх рівнях публічної влади. Наявні інструменти не сприймаються як реальні способи впливу на ухвалення рішень. У результаті зростає дистанціювання між органами публічної влади та громадою, що підриває довіру до інституцій і знижує ефективність локальної політики. Водночас саме місцевий рівень є найбільш сприятливим середовищем для подолання кризи участі, оскільки саме він найбільше наближений до громадян.

Метою цієї статті є дослідження місцевої ініціативи як інструменту реалізації принципу народовладдя на муніципальному рівні управління, а також визначення напрямів удосконалення нормативно-правового забезпечення та практики взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю.

Короткий зміст основних результатів дослідження. У статті досліджуються теоретико-правові та міждисциплінарні засади активізації участі жителів територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення.

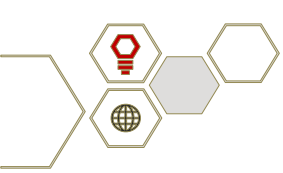
На думку автора, задля становлення ініціативної громади необхідним є врахування не лише нормативно-правових механізмів участі, але й чинників, що впливають на мотивацію громадян, рівень довіри до органів місцевого самоврядування та готовність до співпраці.

Особливого значення набуває поєднання правового регулювання з розвитком людського, організаційного та соціального капіталу громади, що створює підґрунтя для розбудови партисипативної демократії.

Висновки. Реалізація принципу народовладдя на місцевому рівні неможлива без формування ініціативної та партнерської взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадськістю. Розвиток ініціативи пов'язаний не тільки з суто правовими характеристиками, але й соціальними, економічними, культурними та психологічними чинниками. Зокрема, в частині довіри до публічної влади, правової культури, спроможності до самоорганізації, а також готовності органів місцевого самоврядування сприймати громадян як повноцінних партнерів у виробленні та реалізації муніципальної політики.

Саме поєднання правових механізмів із ціннісними та інституційними передумовами створює фундамент для переходу до ефективної реалізації народовладдя на рівні територіальної громади. Залучення громадськості до вироблення та реалізації місцевої політики має ґрунтуватися на комплексному підході, який охоплює нормативно-правове забезпечення, фінансові механізми та гарантії, кадровий розвиток, а також прозорість та ефективний громадський контроль.

Ключові слова: місцеве самоврядування, місцева ініціатива, інноваційний розвиток, сталий розвиток, ініціативна громада, правове регулювання.

“Initiative is (non) punishable”: how to ensure active participation of citizens in local self-government

Mariia Turchenko,

postgraduate student, Faculty of Law,

V.N. Karazin Kharkiv National University

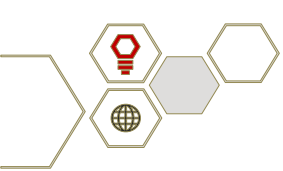
Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0001-1846-0377>

Abstract. Introduction. Increasing the participation of local residents in resolving municipal issues is one of the priority areas for local policy development. In contemporary public discourse, there is a growing perception of citizens' disinterest in political and social activity, which has negative implications at all levels of public authority. Existing participatory tools are often not perceived as real ways of influence decision-making. As a result, the distance between public authorities and the community is increasing, which undermines trust in institutions and reduces the effectiveness of local governance. At the same time, the local level remains the most favorable environment for overcoming the crisis of participation, as it is the closest to citizens and their everyday needs.

The purpose of this article is to examine local initiative as a tool for implementing the principle of democracy at the municipal level of governance, as well as to identify directions for improving the regulatory and legal support and practices of interaction between local self-government and the public.

Summary of the main results of the study. The article analyzes the theoretical, legal, and interdisciplinary foundations of activating the participation of residents of territorial communities in addressing issues of local significance.

According to the author, the formation of an initiative-based community requires consideration not only of regulatory and legal participation mechanisms, but also of factors influencing citizens' motivation, their level of trust in local authorities, and their willingness to cooperate.

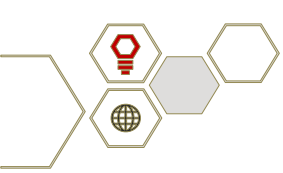
Of particular importance is the combination of legal regulation with the development of human, organizational, and social capital within the community, which creates the foundation for meaningful participatory democracy.

Conclusions. The implementation of the principle of democracy at the local level is impossible without the establishment of initiative-based and partnership-oriented interaction between local self-government and the public. The development of the initiative is linked not only to purely legal characteristics, but also with social, economic, cultural, and psychological factors. Including trust in public authorities, legal culture, the capacity for self-organization, and the readiness of local governments to perceive citizens as full partners in the development and implementation of municipal policy.

It is the combination of legal mechanisms with value-based and institutional prerequisites that forms the basis for effective realization of democracy at the level of the territorial community. Public involvement in the development and implementation of local policy should rely on a comprehensive approach that includes regulatory and legal support, financial mechanisms and guarantees, human resource development, as well as transparency and effective public oversight.

Keywords: local self-government, local initiative, innovative development, sustainable development, initiative-based community, legal regulation.

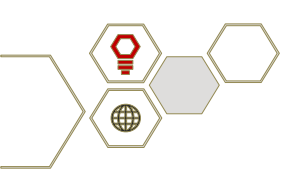
Постановка проблеми. Сучасні демократії стикаються з колосальною проблемою небажання з боку громадян брати участь у владній діяльності на всіх рівнях територіальної організації. З кожним роком кількість учасників голосування на виборах падає, а інші форми політичної участі залишаються фрагментарними або мають значною мірою формальний характер. Відчуження громадян від процесів прийняття рішень призводить до ризиків втрати органами влади своєї легітимності, а місцеве самоврядування перетворює на замкнену систему суто адміністративного управління. Саме тому пошук інноваційних механізмів партисипації, здатних відновити зацікавленість

місцевих мешканців у справах свого села, селища, міста, набуває особливої значущості та стає важливим чинником розвитку сучасних територіальних громад. Місцеві спільноти, бізнес-структури, громадські організації та пересічні громадяни можуть і повинні стати активними «гравцями» місцевої політики на всіх етапах (від ініціювання до реалізації та контролю), що створює умови переходу від пасивного спостерігання за ситуацією до ролі співтворця локальної політики. У цьому контексті активізація участі громадян через інноваційні інструменти стає ключовою передумовою сталого розвитку територіальних громад та реалізації принципів належного врядування.

Стан наукового дослідження теми. Плеяда українських та зарубіжних науковців у своїх дослідженнях розглядала питання щодо природи мотивації та ініціативності, а також нормативного регулювання ініціатив на рівні місцевого самоврядування. Серед досліджень відповідної проблематики можна відзначити праці М. Баймуратова, О. Батанова, А. Ван Хіла, Л. Вірта, М. Воронова, Д. Гарві, В. Гробої, Д. Демінга, О. Делії, І. Дробуш, Б. Каца, Н. Кондрацької, М. Корнієнка, П. Любченка, А. Лефевра, П. Маркузе, Дж. Новака, В. Олюхи, Б. Омена, А. Онупрієнка, М. Петришиної, О. Прієшкіної, О. Резнікової, Р. Часкіна та інших. Водночас аналіз відповідних наукових джерел свідчить, що переважна більшість із них зосереджується на окремих аспектах (правових, соціологічних, економічних чи управлінських), тоді як комплексний міждисциплінарний підхід до вивчення місцевої ініціативи як багатовимірного феномена у межах місцевого самоврядування залишається недостатньо розробленим, так само як обходиться увагою інноваційний потенціал місцевих ініціатив.

Метою цієї статті є дослідження місцевої ініціативи як інструменту реалізації принципу народовладдя на муніципальному рівні, а також визначення напрямів удосконалення нормативно-правового забезпечення та практики взаємодії органів публічної влади з громадськістю в контексті інноваційного розвитку місцевого самоврядування.

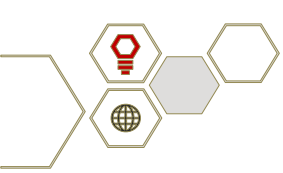

Результати дослідження. Активізація участі громадян у місцевих справах за своєю сутністю не є суто правовою проблемою. У цьому випадку правова спільнота має послуговуватися заслугами інших наук – політології, соціології, психології, урбаністики, публічного управління та когнітивні науки. Саме міждисциплінарний підхід дозволяє глибше зрозуміти мотиваційні механізми, що спонукають до участі, бар'єри залученості та фактори довіри, що впливають на готовність громадян долучатися до вирішення питань місцевого значення. Відповідно, правове регулювання має не тільки формально закріпити механізми та інструменти участі, а й створити умови для їх реального, змістовного функціонування.

Принциповим для побудови ініціативи у громаді є аналіз соціальних проблем; він має підкреслювати їхнє природне походження, складність та взаємозв'язок. Ініціативу не можна побудувати командно-адміністративними чи каральними механізмами, її треба стимулювати і заохочувати. У цьому контексті ініціатива постає не як одноразова акція, а як процес спільного пошуку рішень, ціннісних орієнтирів та очікувань членів громади, спрямований на довгостроковий розвиток. Пріоритетну роль у формуванні ініціативи відіграє мотивація.

Однією з найбільш популярних у сучасній політико-правовій науці теорій мотивації є та, що розроблена А. Маслоу. Вона розкриває потреби ієрархічно (тому, як правило, зображується у вигляді піраміди): фізіологічні потреби, безпека, приналежність та причетність, визнання та повага, а також самовираження [7, с. 10]. Наша сутність закликає нас до об'єднання. Спільна діяльність полегшує забезпечення всіх потреб. Участь у житті громади на сьогодні сприяє задоволенню потреб вищих рівнів, насамперед потреб у приналежності, визнанні та самореалізації, а також опосередковано підсилює відчуття безпеки та стабільності.

У свою чергу, Д. Мак-Клеллад запропонував теорію набутих потреб, у межах якої зосередив увагу на так званих «вищих» («вторинних») мотиваційних

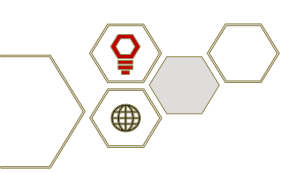

чинниках. До них науковець зараховував прагнення досягнень, потребу в причетності та потребу у впливі (владі) [7, с. 10]. Зазначені потреби безпосередньо перегукуються з можливостями, які надає місцеве самоврядування для участі громадян у публічних справах, адже реалізація ініціатив на локальному рівні дозволяє особі відчувати результат власної діяльності, належність до спільноти та здатність впливати на прийняття управлінських рішень.

Теорія мотивації Ф. Герцберга спирається на поділ чинників на дві категорії: гігієнічні (рівень заробітної плати, умови праці, між особистісні стосунки, стиль керівництва) та мотивуючі (усвідомлення досягнень, професійне зростання, визнання, відповідальність, розширення можливостей). Проведене ним дослідження стало підґрунтям для критики традиційних управлінських підходів, що базувалися головним чином на економічному примусі та адміністративному тиску [10, с. 135]. Для територіальної громади гігієнічними факторами можуть виступати: правова визначеність, прозорість процедур, наявність доступу до публічної інформації, гарантії безпеки, базова якість інфраструктури. Їхня наявність створює сприятливе тло, але не обов'язково стимулює ініціативу. До мотиваційних можна віднести – реальне визнання внеску громадян у прийняття рішень, можливість особистого зростання через участь у місцевих проєктах, довіра з боку і до органів місцевого самоврядування, ефективний зворотній зв'язок.

На нашу думку, для розвитку місцевої ініціативи необхідно враховувати низку чинників, що формують сприятливе середовище для активності громадян та становлення ініціативної громади:

Задоволення базових потреб. Громадянин, позбавлений доступу до житла, медицини чи інших основних послуг, не може повноцінно реалізовувати себе як активний учасник суспільного життя. Тому фундаментом громадянської активності виступають базова інфраструктура, соціальний захист та гарантії безпеки;

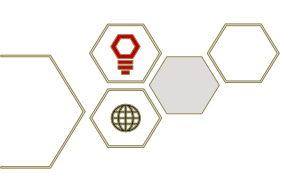
Освітньо-інформаційна підтримка. Для участі у процесах місцевого самоврядування необхідна обізнаність щодо наявних правових механізмів та прав, якими наділені особи. Це передбачає поширення знань про діяльність органів місцевого самоврядування, проведення просвітницьких програм, особливо серед молоді, а також подолання внутрішньої відчуженості різних груп (національні меншини, ветерани, люди з інвалідністю та інші) у громаді;

Матеріально-ресурсна підтримка. Реалізація громадських ініціатив потребує ресурсного забезпечення, що може реалізовуватися у грантах, підтримці локальних проєктів різними засобами, бюджету участі, технічна допомога та логістика – це все створює реальну основу для розвитку активності.

Формування довіри до влади та горизонтальні зв'язки. Довіра є ключовою як у відносинах між людьми, так і з інституціями. Громада має покладатися на муніципальні органи, і при цьому контролювати їх діяльність, і навпаки, оскільки наявність помилок ніколи не можна виключати. Розвинені горизонтальні зв'язки сприяють самоорганізації та колективним діям, а відкритість і прозорість влади підсилюють легітимність рішень і стимулюють діалог;

Стійкі механізми залучення. Разові форми участі не забезпечують системності в діяльності громади. Натомість постійні інституційні інструменти (відкриті слухання, електронні платформи, громадські ради) формують стабільну та інституціалізовану систему громадської участі.

Спроможність до взаємодії та ініціативи безпосередньо пов'язана з потенціалом громади, який є «взаємодією людського, організаційного та соціального капіталів, що існує в межах певної громади і використовується для вирішення спільних проблем та покращення чи підтримки добробуту певної громади» [1, с. 295]. Задля розвитку ініціативи у громаді ключового значення набуває створення таких правових умов, які б сприяли накопиченню й ефективному використанню всіх видів капіталу. З цієї позиції громада розглядається як активний суб'єкт формування простору та політики розвитку,

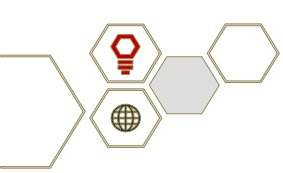

а населений пункт (село, селище, місто) – як платформа для взаємодії різних інтересів.

А. Ван Хіл, Й. Ван Аше, Д. Де Кремер та інші підкреслюють існування взаємозв'язку між людським капіталом і рівнем освіти, які сприяють ініціативі, економічному зростанню та процесам лібералізації, які проявляються у розширенні автономії та особистої свободи [5]. У цьому випадку розгляд людського капіталу виходить за межі економічної активності (але і цією складовою не можна нехтувати, адже бізнес і пересічні громадяни мають бачити економічну вигоду від локальної ініціативи), а пов'язаний із підвищенням правової культури, усвідомлення власної ролі у публічних процесах та готовністю брати на себе відповідальність за прийняття й реалізацію управлінських рішень. Тоді ініціатива в громаді постає не як спонтанний або ситуативний феномен, а як результат цілеспрямованої політики.

Водночас Д. Дж. Демінг у своїх дослідженнях акцентує увагу на ролі людського потенціалу і важливості його розвитку з періоду дитинства [2, с. 79], що наштовхує на важливість долучення до муніципальних процесів ще з малого віку (школярі, які сьогодні відвідали екскурсію до міської ради чи взяли участь у моделюванні роботи органів місцевого самоврядування, завтра сприйматимуть участь у публічних справах як органічну складову їхнього життя). З правової точки зору, подібні практики потребують не лише декларативної наявності, але й інституційного забезпечення. Таке залучення є інвестицією у довгострокову спроможність громади, її стійкість та здатність до інноваційного розвитку.

Для громадянського суспільства ключове значення мають самоорганізаційний, демократичний та соціальний виміри його функціонування, які можуть змінюватися в інтенсивності залежно від історичних чи суспільних умов. Розвиток спільноти починається з вирішення повсякденних питань та реалізації локальної ініціативи (наприклад, озеленення

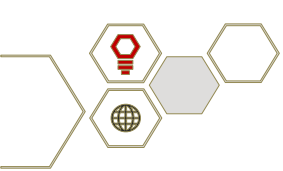

територій), потім переходить до політичної сфери й зрештою охоплює всі функції забезпечення соціального добробуту [11, с. 59].

Ініціативні групи, волонтерські об'єднання чи інші активні осередки громадян свідчать про здатність громади не лише користуватися публічними послугами, а й брати активну участь у творенні муніципальної політики. Так формується організаційний капітал – людський потенціал інтегрується у суспільні процеси, що створює нову цілісну функціональну систему прав та обов'язків, які визначають взаємозв'язки та взаємодоповнення учасників спільної діяльності [8, с. 3]. У такий спосіб громада сама спонукає себе запустити процеси взаємодії та пошуку спільних рішень, що в результаті породжують інновації.

Організаційний капітал постає своєрідним «містком» між задумом і практичним результатом. Він характеризує процес трансформації суспільного запиту чи локальної ініціативи у структуровану діяльність, що включає планування, постановку завдань, залучення учасників, розподіл відповідальності та здійснення контролю. У спільноті, де організаційний капітал розвинутий, кожен учасник чітко усвідомлює свої функції та способи їх використання. Це забезпечує вищу ефективність реалізації проєктів, зменшує залежність від адміністративного ресурсу, зміцнює довіру громадськості до рішень влади та підвищує стійкість громади у кризових умовах.

Розвиток організаційного капіталу можливий лише за умови готовності до взаємодії обох сторін – публічної та приватної. О. Носков акцентує увагу на негативній тенденції відсутності сприйняття публічно-приватного партнерства як ключового чи ефективного інструменту розвитку інфраструктури та підвищення якості послуг як з боку органів місцевого самоврядування, так і бізнесу. Серед головних чинників він виділяє низький рівень поінформованості та недостатню професійну підготовку на місцевому рівні, що посилюється корупційними ризиками, надмірною бюрократизацією та фінансовою нестабільністю [12, с. 3]. Можливим рішенням даного питання є розширення

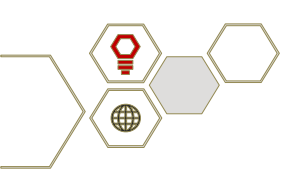

готовності до співпраці шляхом пошуку практичної вигоди для приватного сектору та інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. Обидві сторони повинні мати позитивні результати від такої діяльності.

За позицією Ф. Фукуями, соціальний капітал важко створити за допомогою державної політики, оскільки він є втіленням розвитку громадянського суспільства [3, с. 14]. Але саме громадянське суспільство найбільш схильне до виявлення ініціативи; воно спонукає до створення середовища, де громадяни не тільки знають про свої права та інтереси, але схильні виконувати обов'язки та захищати належні їм права. Таким чином ініціатива стає провісником волі громади до самоврядування.

Чинний Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [13] оперує поняттями «ініціатива», «ініціатор загальних зборів», «ініціативна група жителів», «ініціатор громадських слухань», «ініціатор громадського оцінювання», «місцева ініціатива», однак їхнє нормативне закріплення саме по собі не гарантує залученості до процесів прийняття рішень та ініціативності громади. Зокрема, стаття 9 зазначеного Закону, яка присвячена місцевій ініціативі, має значною мірою бланкетний характер, що має бути враховано при розробці відповідного законодавства [6, с. 16]. Втім, незважаючи на спробу у 2013 році урегулювати це питання на законодавчому рівні, досі органи місцевого самоврядування змушені керуватися локальними актами.

Європейські та вітчизняні експерти позитивно оцінили [9] зміни, ухвалені Верховною Радою України 9 травня 2024 року шляхом прийняття Закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» [12]. Відповідно до цих змін місцеві акти потребують значного перегляду та удосконалення. Одним із важливих актів, що мають бути прийняті до 1 січня 2027 року, є Статут територіальної громади, у частині: загальної характеристики та особливостей територіальної громади, принципи діяльності та символіка; форми та порядок участі територіальної громади у

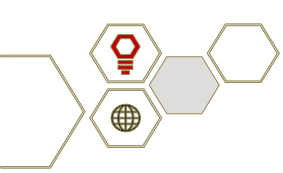

вирішенні питань місцевого значення; організація роботи органів місцевого самоврядування; взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування із органами самоорганізації населення, громадськими об'єднаннями та іншими суб'єктами; механізм громадського контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування; засади відкритості та прозорості діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, порядок їх реалізації; порядок інформування та звітування перед територіальною громадою сільського, селищного, міського голови, депутатів ради та старост; вимоги до електронних петиції (кількість підписів, строки збору підписів); засади розвитку територіальної громади та інші питання місцевого значення, що стосуються життєдіяльності територіальної громади та не суперечать закону [14].

З урахуванням новел муніципального законодавства в частині народовладдя вже існуючі Статути потребують істотного доопрацювання. Наприклад, Статут територіальної громади м. Харкова [13] не містить згадки про такі форми участі територіальної громади, як: участь жителів у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету; публічні консультації; консультативно-дорадчий орган при органах та/або посадових особах місцевого самоврядування; громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Втім обмежуватись суто нормативними змінами в даному аспекті було б суттєвою помилкою: питання щодо пробудження ініціативності місцевих мешканців у вирішенні питань громади має комплексний характер, тож і вирішуватись має комплексно.

На нашу думку, задля розбудові ініціативної взаємодії між суб'єктами публічно-приватного партнерства на муніципальному рівні необхідним є зосередження на кількох аспектах:

нормативно-правове забезпечення – ухвалення локальних стратегій розвитку, де публічно-приватне партнерство є одним із напрямків побудови локальної політики; затвердження типових положень щодо взаємодії з

приватними партнерами; оновлення статутів громад із включенням положень про співпрацю з громадськістю;

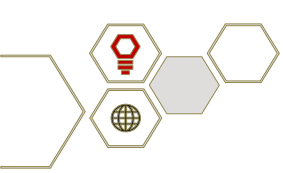
фінансові механізми та гарантії – доступ до програм співфінансування з різних джерел; застосування інструментів управління ризиками (гарантії інвестицій, прозорий розподіл прибутку); забезпечення стабільності договорів незалежно від зміни влади;

кадровий розвиток – організація навчальних програм для посадовців місцевого самоврядування; співпраця з університетами, що готують фахівців у різних галузях знань; створення консультативних платформ за участі громади, бізнесу та експертів;

прозорість і громадський контроль – відкриті тендерні процедури; проведення слухань перед укладенням договорів; формування наглядових рад із представниками громади та незалежних експертів; регулярне звітування про реалізацію партнерських проєктів.

Щоб вирішити найбільш істотні проблеми вітчизняного місцевого самоврядування, сам процес управління (governance) має бути гнучким, ефективним та постійно вдосконалюватися, щоб відповідати вимогам поточного моменту. Місцевим лідерам необхідно створювати публічне середовище із сильною культурою експериментування та надавати своїм командам можливість для інновацій.

Водночас вкрай необхідним є посилення залучення громадян за допомогою цифрових послуг. Як відомо, інновації зрештою вимірюються досвідом громадян [4]. Тому цифрові канали, муніципальні веб-сайти, мобільні додатки, портали самообслуговування та інтерактивні інструменти змінюють спосіб взаємодії громадян з органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами. Дослідження показують, що попит громадян на онлайн-послуги є високим, і багато керівників муніципального рівня надають пріоритет варіантам самообслуговування, таким як онлайн-платежі, додатки та доступ до інформації в режимі реального часу. Втім не слід забувати, що платформи

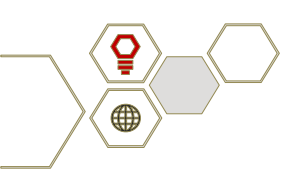

залучення громадян також трансформують участь громадськості. Інструменти, розроблені для збору відгуків, проведення віртуальних зборів (толок) сприяють більш прозорому та спільному управлінню. У стратегічному плані, пріоритетне залучення місцевої спільноти до політичного життя гарантує, що цифрова трансформація стане не просто технічним оновленням, а революцією, орієнтованою на людей.

Для керівників органів місцевого самоврядування, керівників компаній у сфері технологій, для службовців, які займаються публічними закупівлями, та партнерів-постачальників імператив має бути очевидний: інновації в місцевому самоврядуванні повинні бути стратегічними, орієнтованими на громадян та вимірюваними. Це вимагає не лише інвестування в найновіші інструменти надання публічних послуг, а й розвитку належної інфраструктури, талантів, політик та партнерських систем, які підтримують довгострокові зміни. Слід розуміти, що рентабельність інвестицій в інновації – не лише фінансова, це довіра, яку починають відчувати громадяни, коли вони отримують оперативні послуги, прозорі процеси та ефективні публічні операції, що підвищують добробут громади. У відповідь громадяни відчують причетність до процесів, що відбуваються в громаді, й починають виявляти дедалі більшу ініціативність у питаннях місцевого самоврядування.

Якщо місцеве самоврядування має на меті відповідати на виклики завтрашнього дня, то увесь комплекс елементів, викладених у даному дослідженні, повинні складати практичну, науково обґрунтовану дорожню карту трансформації.

Висновки. Реалізація принципу народовладдя на місцевому рівні неможлива без формування ініціативної та партнерської взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадськістю. Розвиток ініціативи пов'язаний не тільки з суто правовими характеристиками, але й соціальними, економічними, культурними та психологічними чинниками. Зокрема, в частині довіри до публічної влади, правової культури, спроможності до самоорганізації, а також

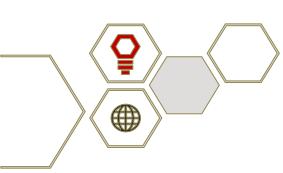
готовності органів місцевого самоврядування сприймати громадян як повноцінних партнерів у виробленні та реалізації муніципальної політики.

Саме поєднання правових механізмів із ціннісними та інституційними передумовами створює фундамент для переходу до ефективної реалізації народовладдя на рівні територіальної громади. Залучення громадськості до вироблення та реалізації місцевої політики має ґрунтуватися на комплексному підході, який охоплює нормативно-правове забезпечення, фінансові механізми та гарантії, кадровий розвиток, а також прозорість та ефективний громадський контроль.

Впроваджуючи сучасну цифрову інфраструктуру, робочі процеси на основі даних, інклюзивні моделі взаємодії та безпечні екосистеми, органи місцевого самоврядування спроможні запровадити відчутні інновації, які дійсно мають значення як з точки зору поліпшення публічних послуг, так і підвищення ініціативності з боку місцевих мешканців, внаслідок чого місцеве самоврядування відповідатиме своїй природі та своєму призначенню.

Список використаних джерел

1. Chaskin R. Building Community Capacity: A Definitional Framework and Case Studies from a Comprehensive Community Initiative. *Urban Affairs Review*. 2001. Vol. 36. P. 291-323. DOI: <https://doi.org/10.1177/10780870122184876> (дата звернення: 27.11.2025).
2. Deming D. J. Four Facts about Human Capital. *Journal of Economic Perspectives*. 2022. Vol. 36 (3). P. 75–102. DOI: <https://doi.org/10.1257/jep.36.3.75> (дата звернення: 28.11.2025).
3. Fukuyama F. Social Capital, Civil Society and Development. *Third World Quarterly*. 2001. Vol. 22. № 1. P. 7–20. URL: <http://www.jstor.org/stable/3993342> (дата звернення: 27.11.2025).

4. Six Key Elements of Innovation in Local Government. APP Maisters. December 16, 2025. URL: <https://gov.appmaisters.com/six-key-elements-of-innovation-in-local-government/> (дата звернення: 25.11.2025).

5. Van Hiel A, Van Assche J., De Cremer D., Onraet E., Bostyn D., Haesevoets T., Roets A. Can education change the world? Education amplifies differences in liberalization values and innovation between developed and developing countries. *PLoS One*. 2018. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6013109/> (дата звернення: 26.11.2025).

6. Батанов О. В., Кравченко В. В., Приходько Х. В. Партисипативна демократія в системі місцевого самоврядування: проблеми законодавчого регулювання. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 9-10 (11-12). С. 12-28. DOI: <https://doi.org/10.15421/151463> (дата звернення: 28.11.2025).

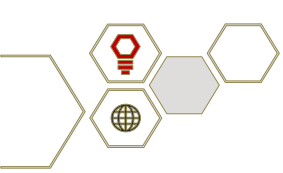
7. Бутенко Д. С. Теорії мотивації: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=5&y=2020> (дата звернення: 26.11.2025).

8. Гонtareва І. В. Організаційний капітал у складі комплексної оцінки ефективності функціонування підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_1_7 (дата звернення: 27.11.2025).

9. Закон щодо народовладдя в громадах: ключові новели та значення. Реформа державного управління. URL: <https://par.in.ua/information/news/413-zakon-shchodo-narodovladdia-v-hromadakh-kliuchovi-novely-ta-znachennia> (дата звернення: 27.11.2025).

10. Резнікова О.С. Класичні теорії мотивації: еволюція підходів. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1(19). С. 133-136 (дата звернення: 26.11.2025).

11. Любченко П. М. Місцеве самоврядування в системі інститутів громадянського суспільства: конституційно-правовий аспект : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2007. 436 с.

12. Носков О. М. Публічно-приватне партнерство органів місцевого самоврядування та малого і середнього бізнесу: інноваційні підходи в українських громадах. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 14. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-02-05> (дата звернення: 27.11.2025).

13. Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування: Закон України від 09.05.2024 р. № 3703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#n13> (дата звернення: 28.11.2025).

14. Про затвердження Статуту територіальної громади міста Харкова: рішення Харківської міської ради від 29.11.2000 р. URL: <https://reestr.kharkiv.rocks/378862> (дата звернення: 28.11.2025).

15. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 28.11.2025).